



Genel Yayın: 1462

JULES VERNE
SEKSEN GÜNDE DÜNYA GEZİSİ

ÖZGÜN ADI
LE TOUR DU MONDE EN QUATRE-VINGTS JOURS

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARINDA
1.-16. BASIM
MODERN KLASİKLER DİZİSİNDE 1. BASIM MART 2017, İSTANBUL
11. BASIM OCAK 2022, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-981-7

BASKI: ALİÖĞLU MATBAACILIK BASIM YAYIM VE KAĞIT SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.
Orta Mah. Fatın Rüştü Sk. No:1-3/A Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (0212) 612 95 59
Sertifika No: 45121

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: BERTAN ONARAN

Haydarpaşa Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Gide, Sartre, Camus, Mayakovski, Saint-Exupéry, Marguerite Duras, Albertine Sarrazin, Gilles Martinet'nin eserlerini dilimize kazandırdı. Cervantes'in başyapıtı *Don Quixote*'yi ilk kez tam metin olarak çevirdi. Wilhelm Reich'in bütün kitaplarını Türkçeleştirdi. André Malraux, Émile Zola, Stendhal, Panait Istrati, Eugène Ionesco, Alain Robbe Grillet, Nathalie Sarraute'dan çeviriler yapan Onaran'ın 1972'de Beauvoir'dan çevirdiği *Konuk Kız*'a TDK çeviri ödülü verildi. 2016 yılında yaşama veda etti.

Modern
Klasikler
Dizisi -94

Jules
Verne

Seksen Günde Dünya Gezisi

Fransızca aslından
çeviren: Bertan Onaran

İçindekiler

I

Phileas Fogg'la Passepartout, Biri Efendi, Diğeri
Uşak Olarak Birbirlerini Karşılıklı Kabul Ediyorlar.....1

II

Passepartout En Sonunda Aradığını Bulduğuna
Kanaat Getiriyor.....7

III

Phileas Fogg'a Pahalya Patlayacak
Bir Konuşma Başlıyor.....13

IV

Phileas Fogg, Uşağı Passepartout'yu Sersemletiyor.....21

V

Londra Piyasasında Yeni Bir Kıymet Ortaya Çıkıyor.....25

VI

Polis Memuru Fix Çok Haklı Olarak
Sabırsızlık Gösteriyor.....29

VII

Polisle İlgili Konularda Pasaportun Hiçbir İşe
Yaramadığı Bir Kez Daha Belli Oluyor.....35

VIII

Passepartout Gereğinden Biraz Fazla Konuşuyor.....39

IX

Kızıldeniz'le Hint Okyanusu Phileas Fogg'un
Tasarılarını Destekliyor.....45

X

| | |
|---|----|
| Passepartout Ayakkabılarını Yitirip Bu Dertten Kurtulduğuna Pek Seviniyor..... | 53 |
|---|----|

XI

| | |
|---|----|
| Phileas Fogg Akıllara Durgunluk Verecek Fiyata Bir Binek Hayvanı Satın Alıyor..... | 59 |
|---|----|

XII

| | |
|--|----|
| Phileas Fogg'la Yol Arkadaşları Hint Ormanlarına Dalıyor ve Sonrasında Bakalım Neler Oluyor?..... | 69 |
|--|----|

XIII

| | |
|--|----|
| Passepartout Talihin Ancak Gözü Peklere Güldüğünü Bir Kez Daha Kanıtıyor..... | 77 |
|--|----|

XIV

| | |
|--|----|
| Phileas Fogg, O Güzelim Ganj Vadisini Görmeyi Aklından Geçirmeden Baştan Sona Aşıyor..... | 85 |
|--|----|

XV

| | |
|---|----|
| Banknot Dolu Çanta Birkaç Bin Sterlin Hafifliyor..... | 93 |
|---|----|

XVI

| | |
|--|-----|
| Fix, Anlatılan Şeyleri Hiç de Anlamış Gibi Görünmüyor..... | 101 |
|--|-----|

XVII

| | |
|---|-----|
| Singapur'la Hong Kong Arasında Bir Şeyler Oluyor..... | 107 |
|---|-----|

XVIII

| | |
|---|-----|
| Bu Bölümde Phileas Fogg, Passepartout ve Fix Ayrı Ayrı Kendi İşlerinin Ardında Koşuyorlar..... | 115 |
|---|-----|

XIX

| | |
|--|-----|
| Passepartout'nun Efendisiyle Canıgönülden İlgilenişi ve Bunun Doğurduğu Sonuçlar..... | 121 |
|--|-----|

XX

| | |
|---|-----|
| Fix Doğrudan Doğruya Phileas Fogg'la Bağlantı Kuruyor..... | 131 |
|---|-----|

XXI

| | |
|--|-----|
| Tankadère'in Sahibi İki Yüz Sterlinlik Ödülü Yitirme Tehlikesiyle Karşılaşıyor..... | 139 |
|--|-----|

XXII

| | |
|---|-----|
| Bu Bölümde Passepartout Yurdundan Çok Uzaktayken Bile Cebinde Biraz Para Bulundurmanın Akıllıca Olduğunu Görüyor..... | 149 |
|---|-----|

XXIII

| | |
|---|-----|
| Bu Bölümde Passepartout'nun Burnu Alabildiğine Uzuyor..... | 157 |
|---|-----|

XXIV

| | |
|--|-----|
| Bu Bölümde Pasifik Okyanusu Geçiliyor..... | 165 |
|--|-----|

XXV

| | |
|---|-----|
| Bu Bölümde Bir Miting Sırasında San Francisco'ya Genel Bir Bakış Atılıyor..... | 173 |
|---|-----|

XXVI

| | |
|---|-----|
| Bu Bölümde Bizimkiler Pacific Ekspresine Biniyor..... | 181 |
|---|-----|

XXVII

| | |
|--|-----|
| Bu Bölümde Passepartout, Saatte Yirmi Millik Bir Hızla Bir Mormon Tarihi Dersini İzliyor..... | 187 |
|--|-----|

XXVIII

| | |
|--|-----|
| Passepartout Aklın Sesini Kimseciklere Dinletemiyor..... | 195 |
|--|-----|

XXIX

| | |
|--|-----|
| Bu Bölümde Ancak Birleşik Devletler Demiryollarında Rastlanan Çeşitli Olayların Öyküsü Anlatılıyor..... | 205 |
|--|-----|

XXX

Bu Bölümde Phileas Fogg Yalnızca Görevini
Yerine Getiriyor..... 213

XXXI

Polis Hafiyesi Fix, Phileas Fogg'un
Çıkarlarını Çok Ciddiye Alıyor..... 221

XXXII

Phileas Fogg Kötü Giden Talihe Karşı
Doğrudan Mücadeleye Girişiyor..... 229

XXXIII

Phileas Fogg Her Koşulun Üstesinden
Gelebilecek Yetenekte Olduğunu Gösteriyor..... 235

XXXIV

Bu Bölüm Passepartout'ya Berbat, Ama Belki de
Duyulmamış Bir Sözcük Oyunu
Yapma Fırsatı Sunuyor..... 245

XXXV

Bu Bölümde Passepartout, Efendisinin
Buyruğunu Anında Yerine Getiriyor..... 249

XXXVI

Phileas Fogg Piyasada Yeniden Prim Yapıyor..... 255

XXXVII

Phileas Fogg'un Dünya Gezisine Çıkmakla, Mutluluğun
Dışında Hiçbir Şey Kazanamadığı Belli Oluyor..... 261

I

Phileas Fogg'la Passepartout, Biri Efendi, Diğeri Uşak Olarak Birbirlerini Karşılıklı Kabul Ediyorlar

1872 yılında, Burlington Gardens'ın Saville-row sokağındaki 7 numaralı evde –1814'te, Sheridan bu evde ömrünü tamamlamıştı– görünüşe bakılırsa dikkat çekmek için hiçbir çaba harcamamasına rağmen, Londra Reform-Kulüp'ün en benzersiz, en göze çarpan üyelerinden Phileas Fogg oturmaktaydı.

İngiltere'yi onurlandıran en büyük hatiplerden birinin yaşadığı evde şimdi Phileas Fogg oturuyordu. Çok nazik bir adam ve İngiliz yüksek sosyetesinin en yakışıklı beyefendilerinden biri olması dışında hakkında hiçbir şey bilinmeyen esrarengiz bir adamdı bu.

Byron'a benzediği söylenirdi –ama yalnız kafası, çünkü ayakları gerçekten kusursuzdu– ancak, bıyıklı ve favorili bir Byron, yaşlanmadan bin yıl yaşamış duyarsız bir Byron.

İngiliz olduğuna kuşku bulunmayan Phileas Fogg belki de Londralı değildi. Onu Borsa'da, Merkez Bankası'nda ya da City'deki yabancı ticarethanelerde gören olmamıştı şimdiye dek. Londra limanları ya da iskeleleri armatör Phileas Fogg'un sahip olduğu bir gemiyi hiç konuk etmemişti. Bu be-

yefendi hiçbir yönetim kurulunda yer almıyordu. Adı ne Baro'da, ne Temple'da, ne Lincoln's Inn'de, ne de Gray's Inn'de* yankılanmıştı. Ne Şansölye Mahkemesi'nde, ne İngiliz Yüksek Mahkemesi'nde, ne Vergi Temyiz Mahkemesi'nde, ne de dini mahkemede davasını savunmuştu. Ne sanayiciydi, ne büyük tüccar, ne küçük tüccar, ne de çiftçi. Ne Büyük Britanya Kraliyet Enstitüsü'ne üyeydi, ne Londra Kurumu'na, ne Zanaatçılar Kurumu'na, ne Russell Derneği'ne, ne Batı Edebiyat Kurumu'na, ne Hukuk Derneği'ne, ne de doğrudan Majesteleri Kraliçe'nin himayesi altında bulunan Birleşik Sanatlar ve Bilimler Kurulu'na. Kısacası, Armonika Derneği'nden özellikle zararlı böcekleri imha etme amacıyla kurulan Entomoloji Derneği'ne kadar, İngiltere başkentinde kum gibi kaynayan çok sayıda dernekten hiçbirine üye değildi.

Phileas Fogg, Reform-Kulüp üyesiydi, o kadar.

Onun kadar esrarengiz bir beyefendinin bu saygıdeğer derneğin üyeleri arasında sayılmasına şaşacak kimselere, sonsuz güvenlerine sahip bulunduğu Baring Kardeşler'in tavsiyesiyle derneğe kabul edildiğini söyleyeceğiz. Çeklerinin düzenli olarak ödenmesinden ve hesabında her zaman para kalmasından ileri gelen bir "saygınlığı" vardı.

Peki, varlıklı mıydı bu bizim Phileas Fogg? Hiç kuşkusuz. Ama servetinin nereden geldiğini en kulağı delikler bile söyleyemezdi ve Bay Fogg bu konuda bir şeyler öğrenebilmek üzere başvurulacak en son kişiydi. Her halükârda, hiç savurgan değildi, ama cimri de değildi; zira ne zaman soylu, yararlı ya da cömert bir işe katkıda bulunması gerekse, sessizce ve hatta gizlice yapardı bunu.

Sözün kısası, bu beyefendi kadar konuşmayı sevmeyen kimse yoktu. Mümkün olduğunca az konuşur ve suskun olduğu zamanlara göre çok daha esrarengiz görünürdü. Ancak bütün yaşamı ortadaydı, ama yaptıkları öylesine mate-

* İngiltere ve Galler'de *barrister*'ların (dava avukatı) Inns of Court adı verilen mesleki kuruluşları. (e.n.)

matiksel bir kesinlikle hep aynı şeylerdi ki, bununla yetinmeyen düş gücü daha başka şeyler arıyordu.

Çok yolculuk yapmış mıydı acaba? Herhalde, çünkü dünya haritasını onun kadar iyi bilen kimse yoktu. Görünüşe bakılırsa hiçbir bölge, Bay Fogg'un hakkında özel bir bilgiye sahip olamayacağı ölçüde ücra değildi. Kimi zaman, kısa ve net iki çift sözle, kulüpte yitik ya da yolunu şaşırılmış gezginler hakkında dolaşan bin dedikoduyu çürütürdü; asıl olasılıklara işaret eder ve olaylar sonunda mutlaka kendisini haklı çıkarırken, çoğu kez sözlerini bir önsezinin esinlediği düşünülürdü. Dünyanın dört bir yanını gezmiş bir adam olmalıydı, – hiç değilse zihninde.

Yine de kesin olan bir şey varsa, o da Phileas Fogg'un uzun yıllardır Londra'dan ayrılmamış olmasıydı. Kendisini ötekilerden biraz daha fazla tanıma onuruna kavuşanlar, her gün geçtiği, evinden doğruca kulübe giden yolun dışında bir yerde görülmediğini onaylamaktaydılar. Zamanını gazete okumakla, “whist” denen İngiliz kâğıt oyunuyla geçirirdi. Mizacına çok uygun olan bu sessiz oyunda çoğu kez kazanır, ama kazandıkları kesesine girmez, önemli bir meblağ olarak hayırseverlik bütçesine katılırdı. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, Bay Fogg kazanmak için değil, oynamak için oynardı elbette. Oyun, onun için bir savaş, bir güçlük karşısında mücadeleyleydi; ama yer değiştirmeyi gerektirmeyen, insanı yormayan, hareketsiz bir mücadele ve bu da karakterine uygundu.

Herkesin bildiği gibi Phileas Fogg'un karısı ya da çocukları yoktur – ki bu en dürüst kişilerin başına gelebilecek bir şeydir – ne anne babası ne de dostları vardır – buysa gerçekten daha da ender rastlanan bir durumdur. Phileas Fogg, Saville-row'daki evinde tek başına yaşıyor, kendinden başka kimsecikler girmiyordu oraya. Evin içinde olup bitenleri tasavvur etmek söz konusu değildi. Tek bir uşak yetiyordu hizmetini görmeye. Öğle ve akşam yemeklerini kulüpte,

saniye şaşmaksızın aynı saatte, aynı salonda, aynı masada yer, öbür üyelerle hiç hoşbeş etmez, hiç kimseyi masasına davet etmez, Reform-Kulüp'ün üyelerine ayırdığı o rahat odalarda hiçbir zaman kalmaz, tam gece yarısı, yatmak üzere eve yollanırdı. Yirmi dört saatin onunu, uyumak ya da yıkanıp giyinmek için evinde geçirirdi. Gezintilerini bile, her zaman uygun adımlarla, kulübün girişindeki kakma parkeli salonda ya da kırmızı somaki mermerden yapılmış İonia tarzı yirmi sütunun taşıdığı mavi camlı bir kubbeyle örtülü yuvarlak salonda yapardı. Öğle ya da akşam yemeklerinde kulübün mutfağında, kilerinde, ambarında, balıkhanesinde ve mandirasında bulunan lezzetli yiyeceklerle donatılırdı masası. Kulübün siyah giysiler ve keçe tabanlı ayakkabılar giyen ciddi uşakları son derece güzel bir Saksonya örtüsü serilmiş bir masada, özel porselen tabaklarda servis yaparlardı; sherry'si, porto'su ya da çubuk tarçın ve baldırıkarayla çeşnilendirilmiş kırmızı şarabı, kulübün artık hiçbir yerde bulunmayan billur bardaklarında gelir ve yine kulübün –büyük harcamalarla Amerika göllerinden getirilmiş– buzu serinletirdi içkilerini.

Bu koşullarda yaşamak ayrıksılıksa, böyle garipliğe can kurban doğrusu!

Saville-row'daki ev, görkemli olmamakla birlikte, olağanüstü rahatlığıyla dikkat çekiyordu. Ayrıca, kiracının hiç değişmeyen alışkanlıklarından ötürü, bu evde hizmet de pek ağır değildi. Bununla birlikte, Phileas Fogg yegâne uşağından olağanüstü bir dakiklik ve düzenlilik beklerdi. O gün, yani 2 Ekim'de Phileas Fogg, James Forster'a yol vermişti – oğlan bir kabahat işleyip tıraş suyunu seksen altı Fahrenheit yerine seksen dört Fahrenheit derecesinde getirmişti– ve saat on birle on bir buçuk arasında gelmesi gereken yeni uşağı bekliyordu.

Phileas Fogg baston yutmuş gibi koltuğuna kurulmuş, ayaklarını geçit törenindeki askerler gibi bitıştirmiş, elleri-

ni dizlerine koymuş, gövdesi dimdik, başı yukarıda sarkaçlı saatin ibresine bakıyordu – saatleri, dakikaları, saniyeleri, günleri, tarihi ve yılı gösteren karmaşık bir saatti bu. Bay Fogg, alışageldiği üzere, saat tam on bir buçukta evden ayrı- lıp Reform-Kulüp'e yollanmalıydı.

Tam o sırada, Phileas Fogg'un oturduğu salonun kapısı vuruldu.

Yol verilen James Forster gözüktü.

— Yeni uşak geldi, dedi.

Otuz yaşlarında bir adam belirdi kapıda ve Bay Fogg'u selamladı.

— Fransızsınız, adınız da John, öyle değil mi? diye sordu Phileas Fogg.

— Yüksek müsaadenizle, John değil, Jean efendim, diye karşılık verdi yeni uşak, Jean Passepartout*; her işten kolayca sıyrılmamı sağlayan doğal becerimden dolayı takılan bu ad üstüme yapışıp kaldı. Dürüst bir insan olduğumu sanıyorum efendim, yalnız doğrusunu söylemek gerekirse, pek çok iş değiştirdim şimdiye dek. Sokak şarkıcılığı, bir sirkte at cambazlığı yaptım, Léotard gibi akrobasi yaptım, Blondin gibi ip üstünde yürüdüm; sonra, yeteneklerimi daha iyi değerlendirebilmek için jimnastik öğretmeni oldum, en son olarak da Paris'te itfaiyeci çavuşluğu yapmaktaydım. Epeyce önemli yangınlar görmüş bulunuyorum. Beş yıl önce Fransa'dan ayrıldım; aile hayatını tatmak istediğimden, İngiltere'de uşak olarak çalışmaktayım. Oysa işsiz kalıp da, Bay Phileas Fogg'un Birleşik Krallık'ın en titiz, en yerleşik insanı olduğunu öğrenince, dingin bir ömür sürmek, hatta şu Passepartout adını bile unutmak üzere beyefendinin karşısına geldim...

— Passepartout bana uyar, diye karşılık verdi beyefendi. Tavsiye ettiler sizi bana. Hakkınızda iyi şeyler işittim. Çalışma koşullarını biliyor musunuz?

* Maymuncuk. (ç.n.)

— Evet, efendim.

— Peki. Saatiniz kaç?

— On biri yirmi iki geçiyor, diye karşılık verdi Passepartout yelek cebinin derinliklerinden kocaman, gümüş bir saat çıkararak.

— Geri kalmış, dedi Bay Fogg.

— Beyefendi beni bağışlasınlar, ama olanaksız.

— Dört dakika geri kalmış saatiniz. Neyse, önemi yok. Önemli olan aradaki farkı saptamaktır. Şu andan, yani 2 Ekim 1872 Çarşamba sabahı on bir yirmi dokuzdan başlayarak hizmetime girmiş bulunuyorsunuz.

Phileas Fogg, bunu söyledikten sonra kalktı, sol eliyle şapkasını aldı, robot gibi kafasına geçirdi, başka bir şey söylemeden çıkıp gitti.

Passepartout, sokak kapısının bir kez kapandığını duydu; yeni efendisi evden çıkıyordu. Derken kapı bir daha açılıp kapandı; bu sefer de, kendinden önceki uşak, James Forster çıkmıştı.

Passepartout, Saville-row'daki evde yalnız kaldı.

II

Passepartout En Sonunda Aradığını Bulduğuna Kanaat Getiriyor

“Yemin ederim,” dedi başlangıçta biraz şaşırın Passepartout kendi kendine, “Madam Tussaud müzesinde de yeni efendim kadar canlı insanlar tanımıştım!” Bu arada şunu belirtmemiz gerekir ki, Madam Tussaud müzesindeki “insanlar”, Londra’da çok ziyaret edilen, balmumundan yapılmış figürlerdir ve tek eksikleri konuşamamalarıdır.

Passepartout, Phileas Fogg’la yaptığı o birkaç dakikalık görüşme sırasında, müstakbel efendisini şöyle çabucak, ama alıcı gözüyle incelemişti. Kırk yaşlarında, güzel ve soylu yüz-lü, uzun boylu, hafif tombul olmakla birlikte yine de hoş, sarışın ve favorili, şakaklarında kırışıklık olmayan düz bir alını ve kırmızıdan ziyade solgun yanakları olan, inci dişli bir adamdı. Yüz çizgilerinden karakter analizi yapanların “eylemde dinginlik” dedikleri, gürültü patırtı etmeden iş görenlere özgü yetiye fazlasıyla sahip görünüyordu. Birleşik Krallık’ta sık sık rastlanan ve Angelica Kauffmann’ın biraz akademisyenlere özgü duruşlarını büyük bir ustalıklarla tablolarına aktardığı sakin, ağırkanlı, duru gözlü ve sabit bakışlı, heyecansız İngiliz tipinin mükemmel bir örneğiydi. Yaşamının çeşitli dönemlerinde izlenip incelendiğinde, bu beyefendi

her yönüyle son derece dengeli, kesinlikle ölçülü, bir Leroy ya da Earnshaw kronometresi kadar kusursuz olduğu izlenimini verirdi. Gerçekten de, Phileas Fogg, şaşmazlığın ta kendisiydi ve bunu “elleriyle ayaklarının anlatımından” açıkça görebilirdiniz; çünkü hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da, ellerle ayaklar tutkuları bizzat ifade eden organlardır.

Phileas Fogg, hiçbir zaman acele etmeyen ve her zaman hazır ve nazır olan, adımlarında ve hareketlerinde ölçülü, matematik şaşmazlıktaki insanlardandı. Gideceği yere her zaman en kestirmeden gider, gereksiz tek bir adım atmazdı. Bakışlarını tavana dikip oyalanmazdı. Yararsız her türlü hareketten kaçınırdı. Kimsecikler onu heyecanlı ya da huzursuz görmemişti. Dünyanın en ağırkanlı adamıydı, ama her yere vaktinde gelirdi. Hal böyleyken, neden yalnız ve adeta her türlü sosyal ilişkinin dışında yaşadığı anlaşılır. Yaşarken insanlara sürtünmeyi de hesaba katmak gerektiğini biliyor ve sürtünmeler insanı geciktirdiğinden, kimseye değmemeye çalışıyordu.

Doğma büyüme Parisli olan Maymuncuk Jean’a gelince, beş yıl önce İngiltere’ye yerleşip Londra’da uşaklık yapmaya başladığından beri boş yere hizmetine girebileceği bir efendi aramaktaydı.

Passepartout omuzlarını kaldıran, burnu havada, kendinden emin, donuk bakışlı, gülünç ve saygısız Frontin ya da Mascarille’lerden* değildi. Hayır, Passepartout sevimli yüzü, hep bir şeyler yemeye ya da birilerini öpmeye hazırmışçasına hafifçe öne çıkmış dudaklarıyla dürüst bir adamdı; ancak bir dostun omuzları üstünde görmekten hoşlandığımız güzel yuvarlak başıyla, tatlı ve yardımsever bir varlıktı. Gözleri mavi, teni canlıydı, yüzü öyle tombuldu ki, elmacıkkemik-

* Frontin, Lesage’ın *Turcaret ou le Financier* (1709; Turcaret veya Maliyeci) adlı komedisindeki ilkesiz ve becerikli uşaktır. Mascarille ise Molière’in *Les Précieuses ridicules* (1659; Gülünç Kibarlar) adlı farsındaki, kendisinin ve efendisinin çıkarlarına hizmet eden, küstah ama akıllı uşaktır. (e.n.)

lerini kendisi bile görebiliyordu; geniş bir göğsü, güçlü bir bedeni, çelik gibi kasları vardı. Gençliğinde yaptığı beden eğitimleriyle olağanüstü gelişmiş bedeniyle Herkül gibi güçlüydü. Kahverengi saçları biraz isyankardı. İlkçağda heykeltıraşların Minerva'nın saçlarına on sekiz ayrı biçim verebilmelerine karşılık, bizim Passepartout'nun tek bir saç tarama yöntemi vardı: Şöyle üç tarak darbesi attı mı, tamamdı.

Bu oğlanın coşkulu kişiliğinin Phileas Fogg'unkiyle uyuşup uyuşmayacağını temelde ihtiyatlı davranmak adına söyleyemeyiz. Passepartout, esasen efendisinin ihtiyaç duyduğu dakik uşak olabilir mi? Bunu anlamanın tek yolu onu denemek. Bildiğiniz gibi, avare gençlik yıllarından sonra, sessiz sakin yaşamak istiyordu Passepartout. İngilizlerin sistemliliğinden ve beyefendilerin meşhur soğukluğundan övgüyle söz edildiğini işitmiş, talihini bir de İngiltere'de denemeye gelmişti. Ama talih, o güne dek yüzüne gülmemişti. Hiçbir yerde kök salamamıştı. Tam on ev değiştirmişti. Bunların hepsinde insanlar tuhaf, değişken, çapkın ya da gezeğendi – bu da Passepartout'nun hiç işine gelmiyordu tabii. Son efendisi, genç Lord Longsferry milletvekiliydi, geceyi Hay-Market'in “istiridye restoranları”nda geçirdikten sonra, eve çoğu kez polislerin omzunda gelirdi. Efendisine her şeyden önce saygı duymak isteyen Passepartout, saygıyı elden bırakmadan bir iki serzenişte bulunmuş, bunlar ters karşılanınca işi bırakmıştı. Tam o sırada, Phileas Fogg beyefendinin bir uşak aradığını öğrenmişti. Bu bey hakkında bilgi toplamıştı. Böylesine düzenli yaşayan, evinden başka yerde yatmayan, yolculuğa çıkmayan, bir gün bile evden ayrılmayan bu adamdan iyisini bulamazdı. Gelip kendisine başvurdu ve bildiğiniz gibi kabul edildi.

Böylece, Passepartout –saat on bir buçuğu vurduğunda– Saville-row sokağındaki evde yalnızdı. Hemen evi dolaşmaya başladı. Bodrumdan tavan arasına dek her yeri gezdi. Temiz, düzenli, sade, ağırbaşlı, rahat hizmet edilecek biçimde

düşünölmüş bu ev hoşuna gitti. Onda güzel bir salyangoz kabuğu izlenimi yarattı, ama gazla ısıtılıp aydınlatılan bir salyangoz kabuğu; gerçekten de, evin bütün ışık ve ısı ihtiyacını karbonlu hidrojen karşılıyordu. Passepartout ikinci katta kendisine ayrılan odayı kolayca buldu. Beęendi. Elektrikli ziller ve konuşma boruları bu odayı asma katla birinci kattaki öbür odalara bağlamaktaydı. Şöminenin üstündeki elektrikli duvar saati, Phileas Fogg'un yatak odasındaki saate göre ayarlanmıştı ve iki saat saniyesi saniyesine aynıydı.

“Güzeel, güzeel, her şey tam istediğim gibi!” dedi Passepartout kendi kendine.

Odasında, duvar saatinin üstüne asılmış bir kâğıt ilişti gözüne. Günlük hizmet çizelgesiydi bu. Phileas Fogg'un şaşmaz kalkış saati olan sekizden, Reform-Kulüp'e öğle yemeğine gitmek üzere evden çıktığı on bir buçuğa dek yapacağı işleri, bütün detaylarıyla vereceği hizmeti gösteriyordu: Sekizi yirmi üç gece kızartmalar ve çay, dokuz otuz yedide tıraş suyu verilecek, ona yirmi kala saça şekil verilecekti. Saat on bir buçuktan, düzenli beyzadenin yatağa girme zamanı olan gece yarısına dek de her şey önceden hesaplanmış, düzenlenmiş ve not edilmişti. Passepartout oturdu, büyük bir zevkle bu program üstünde düşünüp maddelerini ezberlemeye çalıştı.

Beiefendinin giysi dolabına gelince, çok zengin ve düzenliydi. Her pantolonun, ceketin ya da yeleğin bir numarası ve mevsime göre, sırayla hangisinin giyileceğini gösteren bir giriş-çıkış defteri vardı. Aynı düzen ayakkabılar için de geçerliydi. Uzun sözün kısası, ünlü ama sefih Sheridan'ın zamanında düzensizliğin tapınağı sayılan Saville-row sokağındaki bu evde rahat mobilyalar tatlı bir konforun habercisiydi. Ne kitaplık vardı evde, ne de kitap, çünkü Reform-Kulüp, biri edebi yapıtlara, öbürüyse siyaset ve hukuka ayrılmış iki kitaplık sunuyordu Bay Fogg'a. Dolayısıyla evde kitaplığa ve kitaba gerek kalmamıştı. Yatak odasında, yangına da, hır-